

In handen van de Bloedploeg Norg

Deel 72 uit de serie 'De onbekende helden van 1940-1945'

Door: Henk G. Westland, luitenant-kolonel b.d.

Groepscommandant Jacob Geluk is een goed vaderlander, die bij de bevolking in Roden en omstreken in hoog aanzien staat. Door arrestaties van anderen komen zijn illegale activiteiten in beeld bij een extreem gewelddadige groep Landwachters, Nederlandse handlangers van *Sicherheitspolizei*.

Jacob Geluk (46) is bij de Duitse inval in Nederland op 10 mei 1940 werkzaam als brigadier van de Rijksveldwacht in het dorp Hoogkerk vlakbij de stad Groningen.

Bij het Drentse dorp Hooghalen was in 1939 een vluchtelingenkamp ingericht voor de opvang van gevluchte Duitse en Oostenrijkse joden: het 'Centraal Vluchtelingenkamp Westerbork'. Eind maart 1940 telde dit kamp ongeveer vijfhonderd bewoners. Na terugkeer van een kortdurende evacuatie in verband met de Duitse inval blijkt het politietoezicht in het kamp niet meer te voldoen. Besloten wordt een detachement van de Rijksveldwacht in het kamp te stationeren: vier rijksveldwachters onder leiding van een brigadier. Half juli arriveert het eerste detachement onder leiding van brigadier Geluk, het begin van een langere aanwezigheid van de Rijksveldwacht en later de Marechaussee in het kamp. In juli 1942 wordt het kamp door de nazi's bestemd als *Polizeiliches Judendurchgangslager* en voorzien van prikkeldraadomheiningen en wachttorens.

De bezetter breidt de politiemacht enorm uit en per 1 januari 1941 wordt het vooroorlogse kader van de Rijksveldwacht en bloc bevorderd tot de naast hogere rang: Geluk wordt brigadier-majoor. Echter, per 1 maart 1941 wordt de Rijksveldwacht door de bezetter opgeheven en gaat het personeel over naar de Marechaussee. Geluk wordt per 1 maart 1941 ingedeeld in de rang van opperwachtmeester der Marechaussee. Bij deze reorganisatie wordt de politiepost Hoogkerk nu een post van de marechausseebrigade Groningen en dat betekent voor Geluk een andere functie, passend bij zijn rang.

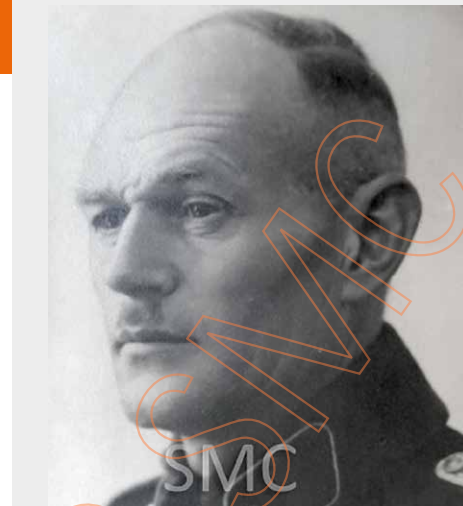
Voor in het westen van het land moet nu een nieuwe marechausseeorganisatie worden opgebouwd, zo ook een nieuw District Gouda met twaalf brigades. De 'Nieuwe Haarlemsche Courant' van 19 mei 1941 meldt dat in Nieuwkoop een brigade van de marechaussee zal worden gevestigd en dat "tot opperwachtmeester alhier is benoemd de Majoor van de Rijksveldwacht Geluk, thans gestationneerd te Hoogkerk." Deze voorgenomen plaatsing is echter niet doorgegaan. Geluk wordt gestationeerd in de stad Groningen, maar in welke functie en bij welk organisatiedeel van de Marechaussee (staf divisie/gewest, staf district/afdeling, brigade) is niet bekend.

Per 1 maart 1943 volgt een grote reorganisatie van de politiemacht in Nederland. Geluk wordt daarbij ontslagen als opperwachtmeester van de Marechaussee en aangesteld als onderluitenant der Staatspolitie. Hij wordt ingedeeld bij de 'Marechaussee (Gendarmerie)' als commandant van de groep Roden. Deze nieuwe groep Roden kent posten in Roden, Nietap, Peize, Norg en Veenhuizen. Het groepscommando is gevestigd in Roden, in welke plaats het gezin Geluk een woning aan de Kanaalstraat betreft. Maar Geluk treft het niet met de burgemeesters aldaar. Eerst de NSB'er Bruininga – werkte in september 1942 zeer welwillend mee aan de deportaties van joden uit Roden – in mei 1943 opgevolgd door de NSB'er Spijkerman.

Illegale activiteiten in Roden

Jacob Geluk is fel anti-Duits en handelt daar ook naar. In Roden raakt hij betrokken bij de illegaliteit.

Vanaf zijn plaatsing daar werkt hij voor

Jacob Geluk wordt op 25 maart 1894 geboren op het eiland Tholen, gemeente Tholen. Hij groeit op in een gereformeerd gezin met zes kinderen waar vader de kost verdient als dijkwerker. Na zijn lagere schooljaren werkt Jacob op het eiland bij een aannemersbedrijf.

Voor het vervullen van zijn dienstplicht komt hij in januari 1914 op bij het 14e Regiment Infanterie te Bergen op Zoom. Na zijn onderofficiersopleiding wordt hij in november bevorderd tot dienstplichtig sergeant. Inmiddels heeft het neutrale Nederland zijn strijdkrachten gemobiliseerd. Na de wapenstilstand van 11 november 1918 tussen de geallieerden en het Duitse Rijk, demobiliseert Nederland geleidelijk. In juni 1919, wanneer de demobilisatie van het Nederlandse leger bijna ten einde loopt, wordt het Korps Politietroepen opgericht met als taken politiedienst voor het leger, grensbeveiliging en militaire bijstand. Sergeant Geluk dient vrijwillig bij dit korps, in Nieuw-Milligen bij de Depotcompagnie Politietroepen.

Hij solliciteert met succes bij de Rijksveldwacht en op 10 januari 1920 kan hij beginnen als rijksveldwachter te Amsterdam. Vijf dagen daarna trouwt hij met Johanna den Dungen en in de daaropvolgende jaren krijgen ze vier kinderen.

In januari 1922 volgt een plaatsing te Oudkarspel en twee jaar later te Broek op Langedijk. In juni 1926 wordt hij bevorderd tot brigadier-titulair en in 1927 slaagt hij voor zijn brigadiersexamen. De bevordering tot deze rang komt pas zes jaar later bij zijn overplaatsing in juni 1933 naar Alkemade. Zijn volgende standplaats wordt per in maart 1939 Hoogkerk in de provincie Groningen.

de Landelijke Organisatie voor Hulp aan Onderduikers (LO) en verleent hulp aan onderduikers. Onder zijn politiegeleide zijn talrijke mensen als 'arrestant' naar onderduikadressen gebracht. Hij werkt nauw samen met Evert Aukema, makeelaar en kassier van de Boerenleenbank in Roden. Naast het LO-werk regelt Aukema lokaal de financiering van illegale activiteiten in de organisatie Natio-

naal Steunfonds (NSF). Jacob werkt ook voor de NSF als geldinzamelaar voor Roden en omgeving.

Jacob maakt ook deel uit van de illegale Ordedienst (OD), die vanaf september 1944 opgaat in de (Nederlandsche) Binnenlandsche Strijdkrachten (BS). Er wordt hard gewerkt aan de verwezenlijking van de lokale BS, waarvan Aukema plaatselijk commandant Roden wordt en Jacob Geluk zijn plaatsvervanger. De ondergedoken marechaussee Koen Heijmans wordt pelotonscommandant van de stoottroepen.

In de herfst van 1944 trekken illegale activiteiten in noordelijk Drenthe volop de aandacht van de *Sicherheitspolizei* (Sipo) en de beruchte beroepslandwacht uit Norg (de 'Bloedploeg'). De Sipo weet van twee wapendroppings en het verdwijnen van bemanningen van neergestorte geallieerde vliegtuigen. Bovendien overvallen twaalf man van de knokploeg Noord-Drenthe in de morgen van 11 december op spectaculaire wijze het Huis van Bewaring in Assen en bevrijden 31 man. Echter, gezien is dat een van hun auto's in de richting van Veenhuizen reed en de verdenkingen wijzen nu naar Veenhuizen, een min of meer gesloten gemeenschap van drie rijksgestichten. Ook zijn de Sipo en de Landwacht op zoek naar Tinus Bosker, die bij een door de Sipo op 24 oktober uitgevoerde executie van hem en van drie anderen, slechts gewond raakt en wonder boven wonder weet te ontsnappen.

Golf van arrestaties

Uit het verhoor van kruidenier Paapst uit Veenhuizen wordt het Sanner, de commandant van de 'Bloedploeg', duidelijk dat gestichtarts Van der Bijl de 'terrorist' Bosker had verpleegd. Van der Bijl wordt in de avond van 11 december gearresteerd en geeft dit toe, maar vertelt uit pure angst ook dat hoofdzaalopziener Egberts hem onder druk had gezet, deze "in de ondergrondse beweging" zit en dat er piloten op twee boerderijen in Veenhuizen worden verborgen. Daarnaast belooft hij in ruil voor zijn vrijlating de namen te geven van de ondergedoken directieleden van de gestichten Veenhuizen. Sanner infor-

meert nu de Sipo in Assen en onmiddellijk volgen huiszoekingen en arrestaties.

De 'Bloedploeg' gebruikt onder meer de badkuipmethode om arrestanten tot een bekentenis te dwingen. Ze worden, naakt en geboeid aan handen en voeten, in ijskoud badwater ondergedompeld en weer boven water gehaald. Net zolang tot de slachtoffers gaan praten.

Bij de verhoren worden Paapst en Egberts zwaar mishandeld en als gevolg van hun bekentenissen inzake wapendroppings, LO en BS begint een golf van arrestaties, waaronder tien gestichtwachters. In Roden worden op 22 december Jacob Geluk en Evert Aukema door landwachters opgepakt. Landwachtcommandant Sanner treft Geluk niet thuis aan, maar wel op het groepsbureau waar hij hem ontwapent en arresteert. De volgende dag wordt ook Koen Heijmans opgepakt. Na eerst door de Landwacht in Norg te zijn mishandeld, worden ze overgedragen aan de Sipo en ingesloten in het Huis van Bewaring in Assen. Die dagen zijn 60 á 70 man gearresteerd.

Concentratiekamp Neuengamme

Op 16 januari 1945 vertrekt uit Groningen een treintransport van circa 110 man waaronder Jacob Geluk, Evert Aukema en Koen Heijmans op weg naar concentratiekamp Neuengamme, onderverdeeld in twee groepen. Twee dagen later bij aankomst in Neuengamme zal de betekenis hiervan duidelijk worden: circa 70 man als *todeskandidat* en circa 40 man als *schutzhäftling*. De *todeskandidaten* zullen in de komende weken in het kamp door ophanging worden gedood. De andere groep, waarbij Jacob Geluk (geregistreerd onder *häftlingsnummer* 69592) is ingedeeld, zal worden tewerkgesteld. Hij is waarschijnlijk niet zoals de meesten

naar een *arbeitskommando* in Hamburg gegaan, maar moet werken in het hoofdkamp.

Overlevende Herman Wientjes uit Groenlo schrijft in een brief van 18 november 1945 aan mevrouw Geluk dat haar man omstreeks 3 april is overleden. De dodenboeken van Neuengamme zijn slechts bijgehouden tot en met 15 maart 1945 en daarin komt zijn naam niet voor. Aan de hand van Wientjes brief concludeert de 'Commissie tot het Doen van Aangifte van Overlijden van Vermisten' in 1950 dat Jacob Geluk omstreeks 3 april 1945 is overleden en doet hiervan aangifte bij de gemeente Roden met als sterfdatum 3 april 1945. Van Jacob Geluk bestaat geen aanwijsbaar graf. Zijn naam is opgenomen in het Gedenboek 34 van de Oorlogsgravenstichting.

Aan Jacob Geluk herinnert de 'Geluklaan' in Roden. Ook staat zijn naam vermeld op het oorlogsmonument, gelegen op de begraafplaats aan de Norgeweg in Roden.

Dokter **Van der Bijl** wordt op 3 juni 1946 door de Bijzonder Raad van Cassatie veroordeeld tot een gevangenisstraf van een jaar. Sanner wordt door het Bijzonder Gerechtshof te Leeuwarden op 5 september 1946 ter dood veroordeeld, welk vonnis op 1 mei 1947 wordt voltrokken.

Evert Aukema is als todeskandidat door ophanging in Neuengamme gedood. **Koen Heijmans** is na de ontzuiling van Neuengamme op 3 mei 1945 omgekomen aan boord van de Cap Arcona bij de scheepsramp in de Lübecker Bocht (zie het artikel 'Het aanzien van de politie geschaad' in MC 2023-1). Van het treintransport van 16 januari 1945 vanuit Groningen naar Neuengamme komt slechts één man – Gerardus Baving uit Roden – weer thuis, maar hij overlijdt korte tijd later als gevolg van de doorstane ontberingen.

De auteur verricht historisch onderzoek naar de gevallen die in de oorlog 1940-1945 behoorden tot de (Koninklijke) Marechaussee. Uw reactie is welkom op marechaussee4045@gmail.com.

Marechaussee Contact

26e jaargang

2025 | 4 | augustus

Marechaussee Contact is een uitgave van Stichting Marechaussee Contact en verschijnt tweemaandelijks.

Aan de inhoud wordt veel zorg besteed, echter noch de stichting noch de redactie aanvaardt enige aansprakelijkheid voor eventuele fouten en/of onvolkomenheden. Door derden aangeleverde inhoud geeft niet noodzakelijk de mening van de stichting of de redactie weer. De redactie behoudt zich het recht voor door derden ingezonden kopij aan te passen, in te korten, of niet te plaatsen.

Voor het overnemen van artikelen, gedeelten daarvan en/of foto's is toestemming van de redactie vereist. Na verkregen toestemming dienen de bron, de artikelkop en de naam van de auteur te worden vermeld.

Redactie

Willem Geense

Gert Janssen

Evert Jan Kasteel (tekstredactie)

Eric Koopman

Cees Lindenberg

Henk Rijke (voorzitter)

Kees Poelma

Henk Westland (eindredactie)

Aan dit nummer werkten mee

Joop Rump

Contact met de redactie

Postbus 125, 7590 AC Denekamp

t.a.v. Redactie Marechaussee Contact

redactie@marechausseecontact.nl

Wijzigen van adresgegevens / opzeggen

begunstigersadministratie@

marechausseecontact.nl

(zie verder pagina SMC-informatie

bij administratie)

Vormgeving

Pleun van der Linde,

Persmanager, Den Haag

Druk

Wilco BV, Amersfoort

Aanleveren kopij voor een volgende uitgave

Voor het aanleveren van kopij graag eerst contact opnemen met de redactie.

3	Observaties
4	Agenda Activiteiten voor en door (oud-)marechaussees
5	Nestelpennen Marechaussees draaien scenario's met ketenpartners
6	Uitgelicht 50 jaar Brigade Speciale Beveiligingsopdrachten Deel 3: High End eenheid
10	Veteranen Teamwork blauw en groen op Nederlandse Veteranendag 2025
12	Huis vol foto's Aanbieden geloofsbrieven
14	Goed op weg Detachement KMar schiet te hulp tijdens 4Daagse
15	Uit 'De Marechaussee grijpt in' Smokkelen
18	Opleiden Sector IBT in ontwikkeling
20	SMC Gratis concert voor SMC'ers
21	SMC Reünie Boerma-Plaazier/ MP III, waardig en gezellig
22	1940-1945 In handen van de Bloedploeg Norg
24	Museum "Onze ambitie gaat verder dan de expositie in het NMM"
26	Personalia
27	SMC-informatie

Foto omslag:

4Daagse detachement KMar

Foto: Gert Janssen